

Так називають у багатьох країнах Сходу великого персо-таджицького поета XIII століття Джалаледдіна Румі, творчість якого популярна і в Ірані, і в Афганістані, і в Туреччині та багатьох інших країнах. За одностайним визнанням дослідників вона мала великий вплив на розвиток літератури і філософії країн Близького і Середнього Сходу.

Сімсот років відділяють нас від часу, коли жив і творив Джалаледдін Румі. Краще із спадщини поета стало надбанням світової культури.

З початку XIX століття творчістю Румі зацікавлюються і в Європі. Його твори з'являються в перекладах європейськими мовами, стають об'єктом дослідження та коментування. Життя поета здавна було окутане легендами, дійсні факти переплелися з домислами. Певних відомостей про нього збереглося мало.

Народився Джалаледдін Румі 30 вересня 1207 року¹ в місті Балху (на півночі сучасного Афганістану). Його батько Бегаеддін Ібн Хусейн був відомим ученим богословом і виступав під прізвиськом Бегаеддін Валад.

У Балху минули дитячі роки Румі. А в 1220 році батько разом із родиною та учнями подався спершу в Нішапур, звідти до Багдада, а тоді до Мекки – священного міста мусульман.

¹ Останнім часом цю дату піддають сумніву. Так, А. Гельпинарли, спираючись на важливі джерела, твердить, що Румі народився 1184 року (див. Джавелідзе Е. Д. У истоков турецкой литературы. І. Джелаль-еддин Руми (вопросы мировоззрения). Тбилиси, 1979. С. 13).

Що змусило шанованого всіма проповідника покинути рідне місто? Вчинок цей пояснюють по-різному. Місто Балх, хоч і розташовувалося на перехресті важливих торговельних шляхів і славалося ремеслами, але поволі, як і вся велика Хорезмська держава, хилилося до занепаду. Постійні війни, що їх вів хорезмшах з метою загарбання чужих територій, спустошували країну, розоряли населення. Представники вищого духовенства схвалювали політику шаха; а Бегаеддін Валад звинувачував їх у відступі від ісламу. Ця боротьба була виявом суспільних антагонізмів: проповідник намагався в такий спосіб захищати інтереси селянства та ремісництва, запобігти розоренню країни.

А з другого боку, в цей час ширилися чутки про небезпеку вторгнення в країну полчищ Чінгісхана, що й сталося незабаром. Чінгісханові вояки вщент зруйнували Хорезм, винищивши населення. Країна, ослаблена внутрішніми суперечностями та постійними чварами правителів окремих областей, які не хотіли коритися хорезмшаху Мухаммеду, не могла дати відсіч добре організованій військовій силі нападників, хоч війська під проводом шахового сина Джалаледдіна і чинили шалений опір. Сумна доля спіткала й Балх, який незадовго до навали покинула сім'я Румі.

Юність майбутнього поета Джалаледдіна минала в мандрах: коли виїхали з Балха, йому йшов чотирнадцятий рік. Про перебування його в Нішапурі зберігся переказ, який одні автори вважають вірогідним фактом, а інші – легендою. В цьому місті жив знаменитий поет і теоретик суфізму Аттар, що подарував Румі рукопис своєї книжки «Асрар-наме» і провістив юнакові велике майбутнє. Сам Румі згодом називав Аттара своєю душею, підтвердивши, таким чином, його вплив на формування свого світогляду.

Родина Джалаледдіна більш ніколи не поверталася до рідного міста. Після Мекки був Дамаск, потім Мелетія і Лагренда (теперішній Караман), де сім'я Румі мала намір оселитися назавжди. Тут вісімнадцятирічний Джалаледдін одружився, від цього шлюбу народилися два сини, один з

яких став відомим поетом і серед інших творів написав поему про свого батька – вона стала важливим біографічним джерелом.

Одначе незабаром їм довелося виїхати з Лагренди. 1229 року батька Румі запросили в місто Конію, столицю Румійського сельджуцького султанату. До султана Алаеддіна Кей-Кубада дійшла слава проповідника Бегаеддіна Валада. Султан цей збирав навколо свого двору вчених, поетів, проповідників, прагнучи зажити слави покровителя наук та мистецтва. Батько поета одержав досить високий чин шейха – проповідника й викладача школи-медресе.

У 1231 році Джалаледдіна спіткало велике горе: він утратив батька й дружину. За порадою батькового друга Румі їде в Сирію і там у медресе Халеба та Дамаска вдосконалює свою освіту, а через сім років повертається до Конії. Коли помер його духовний наставник Сеїд Мухакік Термезі, який дев'ять років керував вихованням Джалаледдіна, ввів його в тайнощі суфійського віровчення, Румі сам стає проповідником і викладає в медресе, де й мешкає до кінця життя.

Культурне життя та духовна атмосфера столиці Румійського султанату відзначалися більшою терпимістю, ніж у столицях сусідніх мусульманських країн: тут не таким жорстоким був релігійний фанатизм, а ісламсько-сельджуцька культура зазнавала греко-візантійського впливу.

Незабаром Румі створює власну секту Мавлевія, яка була явною «ерессю» супроти ортодоксального ісламу, суперечила його доктринам. Цікаво хоча б те, що навколо неї групувалися мусульмани, християни, іудеї тощо. Поява секти Мавлевія (мавлана – вчитель, наставник) викликала злобу ортодоксів, вони хотіли заборонити секту Румі, але це їм не вдалося. Річ у тім, що ім'я Румі на той час уже було дуже популярним. Прихильником його був могутній сельджуцький візир Муїнуддін Парвана, який згодом став правителем держави. Своїм духовним наставником вважала його султанша Гюрджі-хатун, внучка грузинської цариці Тамар, а також ба-

з "Маснаві-іе манаві"

Лірыка

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Хто в довгій розлуці, із тим сумовито сопілка затужить,
Хто в чорній розпуці, із тим незрадливо сопілка
подружить.

У співі палкому її і надії, і розпачу повно,
Отрута і протиотрута у ній поєдналися кровно.

Сопілка невтішно співа про дорогу, орошену кров'ю,
Віддавна цей шлях нелегкий називають Меджнуна
любов'ю.

Лиш гордий шаленець-меджнун по дорозі кохання
блукає –
Вірнішого в світі купця, аніж вухо, язик наш не має.

Якщо від кохання палкого подер ти свою одежину,
Позбувся хвороб навісних і зробився навек одержимим,

Будь славна, любове свята, будь благословенна довіку,
Від ран незагойних, тяжких нема помічнішого ліку.

Без меж володіння твої, де натрапиш на серце натхненне,
Платоне – учителю наш, і зцілителю вічний – Галене.

Пилінка у небо злітає – любові всесильної бранець,
І навіть могутня гора зворухнеться і пуститься в танець.

Коли до коханої уст я своїми устами торкнуся,
Я голосом журним своїм із риданням сопілки зіллюся.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>